

DE BRIEF VAN JAKOBUS IN VOGELVLUCHT

Kris Tavernier

De brief van Jakobus in vogelvlucht

Jakobus 1 - 5

De brief van Jakobus in vogelvlucht

Eerste editie 2010

Copyright © Kris Tavernier

Vormgeving: Jan Paul Spoor

Distributie: Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn

E-mail: johannes.multimedia@solcon.nl

www.johannes-multimedia.nl

ISBN 978-90-70926-66-3 (Eboek)

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	9
Jakobus 1	11
Jakobus 2	17
Jakobus 3	25
Jakobus 4	31
Jakobus 5	39

Woord vooraf

Deze studie van de brief van Jakobus heeft niet tot doel een vers-voor-vers verklaring te geven. Veeleer gaat het erom de verbanden en de samenhang in deze brief aan te geven. De brief van Jakobus heeft men wel beschouwd als ‘de Spreuken van het Nieuwe Testament’. Er lijkt geen rode draad in te zitten en het is alsof Jakobus van het ene onderwerp zomaar overgaat op een ander. De brief wordt dan ook vaak beschouwd als een aaneenschakeling van allerlei op zichzelf staande onderwerpen. Dat is echter niet het geval. Er zit wel degelijk een verhaallijn in de brief. De geïnteresseerde lezer kan ook nog mijn inleiding op deze brief nalezen, eveneens beschikbaar op de website: www.oudesporen.nl.

Jakobus 1

Standhouden met vertrouwen

Het thema ‘verzoeken’ waarmee Jakobus zijn brief begint, is nu niet meteen wat wij als voor de hand liggend zouden beschouwen. Als we echter denken aan de geadresseerden van zijn brief, dan wordt het al heel wat begrijpelijker. Hij schrijft aan ‘de twaalf stammen in de verstrooiing’ (Jak. 1:1). Het mag duidelijk zijn dat zijn geadresseerden Joden zijn (vgl. Hand. 26:6-7; 1 Petr. 1:1; Matt. 19:28; Luc. 22:30; Joh. 7:35; Op. 21:12). Het gaat hier in principe om alle Joden, maar Jakobus zal toch voornamelijk de gelovigen onder hen, ‘zijn broeders’, zoals hij zijn lezers vijftien keer aanspreekt, hebben willen bereiken. Die geadresseerden bevinden zich in de verstrooiing. Ze leefden dus onder andere, heidense volken. Zoals de Joden later niet altijd gewenst geweest zijn, was dat ook toen het geval. Er is geen volk op aarde dat zo verdrukt en vervolgd is als het Joodse volk. Het lijden onder verzoeken was hun dan ook helemaal niet vreemd. In het bijzonder de gelovige Joden hadden het moeilijk, aangezien zij ook nog eens van de zijde van ongelovige Joden te lijden hadden.

Verzoeken van buitenaf (vs. 2-12)

Het 'in de verstrooiing' zijn (Gr. 'diaspora') bracht heel wat met zich mee. Ze waren in een leefomgeving waar zij niet thuis hoorden en bovendien niet gewenst waren. Met de verzoeken waar Jakobus het in hoofdstuk 1:1-12 over heeft, doelt hij dan ook op allerlei gevolgen die er kunnen zijn om wille van het geloof, en op vijandige, aanvallende daden van mensen die je daarom slecht bejegenen. Het overkomt je, dingen worden je aangedaan en je kunt er niet aan ontkomen. Desondanks spoort hij zijn lezers aan zich te verblijden onder dergelijke omstandigheden (vgl. Fil. 4:4; 1 Petr. 1:6-7). Menselijkerwijs valt er geen vreugde te halen uit verzoeken, niemand vindt ze aangenaam. Maar voor het geloof kunnen ze vormend werken en bijdragen tot geestelijke groei (vs. 3-4). Als we verzoeken die ons overkomen als een vormingsproces voor ons geloof beschouwen, kunnen we er geestelijk voordeel mee doen. De verzoeken beproeven ons geloof en ze kweken volharding, waardoor wij groeien in het geloof. Zo worden wij volwassen in het geloof en leren wij hoe wij ons hebben te gedragen onder verzoeking.

Bidden om wijsheid

Het lijkt er vervolgens op dat Jakobus zomaar op een ander thema, nl. bidden om wijsheid (vs. 5-8), overgaat – zonder dat er een verband is met het voorgaande. Dat is echter niet zo, het onderwerp 'verzoeken van buitenaf', wordt pas afgesloten met vers 12. De vraag is echter: 'Wat kun je het beste doen wanneer je in verzoeking valt en niet weet hoe je daarin volgens Gods gedachten moet handelen?' Het antwoord daarop is bidden om wijsheid. De wijsheid waar Jakobus op doelt is van praktische aard, een wijsheid die ons leert hoe we onder alle omstandigheden God welgevallig kunnen wandelen. Als we God daarom bidden, zal Hij

antwoord geven; want Hij wil graag dat ons geloof zichtbaar wordt onder alle omstandigheden (vs. 5).

We moeten echter vragen in *geloof*, daarmee bedoelt Jakobus dat we niet mogen twijfelen. Het twijfelen van vs. 6 heeft te maken met het innerlijk verdeeld (lett. ‘dubbelbezield’) zijn van vers 8. Dat blijkt uit de samenhang van deze verzen, alsook uit het Gr. woord ‘diakrino’ (twijfelen) dat ‘verdeeld’ betekent (vertaald met ‘onderscheid’ in Jak. 2:4). Als ons hart verdeeld is, als wij dubbelbezield zijn, dan stellen we ons niet afhankelijk op van God. Jakobus stoot hier door naar de kern van het probleem in ons hart. We staan met één been in het geloofsleven, waarbij we leven voor God; en tegelijkertijd met het andere been in de wereld, waarbij we leven voor onszelf. Deze gedachte speelt een rol in de hele brief en wordt in hoofdstuk 4:1-10 openlijk tentoongespreid.

Rijkdom

Opnieuw volgt er een nieuw thema, nl. rijkdom (vs. 9-11), en weer lijkt het erop alsof er geen verband is. Jakobus wil echter aangeven dat rijkdom een groot gevaar is, omdat het gemakkelijk ertoe kan leiden dat we ons niet in gebed afhankelijk van God opstellen. We gaan vertrouwen op onszelf en op alle middelen die we hebben. Daarom spreekt Jakobus over de kleinheid van de mens en over de vergankelijkheid van alle bezit. Kun je daarop je vertrouwen stellen, in plaats van op God? Nederigheid en afhankelijkheid van God zijn nodig om stand te houden tijdens verzoeken.

De kroon van het leven

Het onderwerp wordt afgesloten met een zaligspreking (vs. 12, vgl. Jak. 5:11). Het lijkt erop dat Jakobus nu heel het aardse leven als

een strijd, een beproeving van het geloof ziet. Als we die doorstaan, blijkt daaruit dat we God werkelijk liefhebben. Onze liefde voor God wordt zelfs in het bijzonder tijdens verzoeken bewezen. Dan wacht ons de kroon van het leven (vgl. Op. 2:10). Jakobus doelt wellicht op een lauwerkrans, zoals die werd gegeven aan een atleet die de wedstrijd gewonnen had (vgl. 1 Kor. 9:25).

Verzoeken van binnenuit (vs. 13-15)

Er blijkt een gevaarlijk aspect aan verzoeken te zitten, ze kunnen ons immers verleiden tot zonde. Dat kan gebeuren bij verzoeken zoals eerder besproken, maar Jakobus doelt hier wellicht op een ander soort verzoeken. Nu gaat het niet om agressie van de wereld (die je niet kunt afwenden), maar om verlokkingen van de wereld (waar je 'nee' tegen kunt zeggen). Het zijn verlokkingen die ons tot zonde willen verleiden. Daarom komt zo'n verzoeking nooit van God, want Hij probeert niet om gelovigen tot zonde te brengen. God beproeft ons om het beste in ons naar boven te halen, de satan verzoekt ons om het slechtste in ons naar boven te halen. Als het verleidelijke van de wereld een verzoeking voor ons vormt, dan komt dat doordat de begeerte ernaar in ons hart gevonden wordt (vgl. Jak. 4:3-4). Het bezwijken onder de verzoeking leidt tot een bevruchting van die begeerte, en brengt zonde voort. Een verzoeking is een aanbod van de satan om jezelf van je slechtste kant te laten zien.

Opnieuw toont Jakobus ondertussen op wie je het best je vertrouwen kunt stellen om stand te houden tijdens verzoeken. Zelf kun je begeerte in je hart hebben en daarom falen. God echter kan niet verzocht worden en Hij verzoekt ook niet. Op Hem kun je vertrouwen.

God is goed (vs. 16-18)

Op God kun je vertrouwen, want Hij heeft niet het verkeerde met je voor maar het beste. ‘Dwaalt niet!’, bekijk de zaken maar zoals ze echt zijn. Zowel de aanvallende als de verleidende verzoeken komen van de wereld. Als wij falen in verzoeking, komt dat door ons eigen hart; een stuk zelfkennis is daarbij op zijn plaats. Maar wat God betreft: Hij schenkt ons alleen maar *goede* dingen. Jakobus noemt God hier de Vader der lichten (vs. 17). In Hem is geen duisternis (1 Joh. 1:5); daarom zei Jakobus al dat God niet door het kwade verzocht kan worden. En evenzeer heeft Hij niet het kwade voor met mensen.

Wij, gelovigen, zijn immers Gods kinderen, Hij heeft ons voortgebracht door het woord der waarheid (vgl. 1 Petr. 1:23). En dat is naar zijn wil (Gr. ‘boulomai’), wij zijn gewenste kinderen. In Jakobus 3:4 en 4:4 wordt hetzelfde woord gebruikt, het doelt duidelijk op een bewust ‘willen’. Hij heeft ons nieuw, eeuwig leven gegeven. Als dat geen goede gave, geen volmaakt geschenk is! Wie heeft er niet het beste voor met zijn eigen kinderen? Dat is bij God *zeker* niet anders! Het bewijs daarvan wordt geleverd, doordat Hij ons zodoende tot de eerstelingen van zijn schepselen gesteld heeft.

De krachtbron (vs. 19-25)

Jakobus heeft zojuist gezegd dat God ons voortgebracht heeft door het woord van de waarheid. Dat woord is er echter ook om ons te leiden op de weg van Gods waarheid, zodat de gerechtigheid die God graag ziet in ons leven, ook tijdens verzoeken tentoongespreid wordt. Het woord van God bevat immers Zijn gedachten. De drievoudige vermaning in vers 19 heeft hier alles mee van doen, hoewel deze opnieuw op het eerste gezicht geen

verband ermee lijkt te hebben. Deze vermaning houdt in dat we niet mogen steunen op ons eigen gedachtegoed, dat verbonden is met ons eigen hart (vgl. Spr. 3:5; Kol. 1:9; 2 Tim. 2:7). Dat brengt niet de praktijk voort die God graag wil zien in ons leven (vs. 20-21), en al helemaal niet in tijden van verzoeking. We moeten echter het in ons geplante woord met zachtmoedigheid aannemen (vs. 21). In nederigheid schuiven we ons eigen denken aan de kant en laten we het Woord van God zijn werk doen in ons hart. En het niet alleen maar aannemen, maar vervolgens ook praktisch handen en voeten eraan geven (vs. 22), ernaar leven. De gedachte in vers 25 ten slotte is, dat wij ons volledig erin verdiepen en erbij blijven. Dan kan onze levenspraktijk zijn naar Gods gedachten.

Tot slot (vs. 26-27)

Wanneer wij geleid worden door ons eigen hart – de tong vertolkt wat er in het hart leeft – dan kunnen wij voor onszelf wel ervan overtuigd zijn dat wij God behagen, terwijl zo'n godsdienst toch waardeloos is in Gods oog. Wanneer wij ons echter verdiepen in Gods gedachten, door intensief bezig te zijn met zijn Woord, dan kunnen wij een levensstijl vertonen waarin God behagen heeft.

Jakobus 2

Dienen met bewogenheid

Wanneer een gelovige zich verdiept in het Woord, dan zal hij opmerken dat God de relaties tussen de gelovigen onderling bijzonder waardevol acht. Dat was reeds in de tijd van het Oude Testament het geval, en dat is ook zo in de tijd van het Nieuwe Testament. Reeds in de Mozaïsche wet waren er immers al heel wat voorschriften die daarover gingen, en dan in het bijzonder met betrekking tot de zwakkeren in de samenleving. Ook in de tien geboden komt dit duidelijk naar voren, men onderkent daarin zowel een verticaal aspect (gericht op God) als een horizontaal aspect (gericht op de naaste). In het Nieuwe Testament is het niet anders. Het is een vaak terugkerend onderwerp in het onderwijs van de Heer Jezus zelf en ook in dat van de schrijvers van het Nieuwe Testament. Ook Jakobus heeft erover geschreven, en wel in het bijzonder in het tweede hoofdstuk van zijn brief. God hecht er heel veel waarde aan dat gelovigen goed met elkaar omgaan!

Waardeloze godsdienst versus reine en onbevleete godsdienst

Aan het einde van hoofdstuk 1 heeft Jakobus gesproken over ‘reine en onbevleete godsdienst’ (vs. 27), tegenover ‘waardeloze of inhoudsloze godsdienst’ (vs. 26). Hij beschouwde bij reine en onbevleete godsdienst twee aspecten. Het ene aspect is ‘wezen en weduwen bezoeken in hun verdrukking’. Dat gaat over onze houding tegenover onze naaste. Het andere is ‘zichzelf onbesmet van de wereld bewaren’. Dat gaat over ons gedrag ten opzichte van God.

Jakobus spreekt over ‘godsdienst’ en niet over ‘eredienst’. Daar waar we het woord *eredienst* (Gr. *latreia* of *leitourgia*) vinden in het Nieuwe Testament (Rom. 9:4, 12:1; Fil. 2:17; Hebr. 9:1, 21), lijkt dat steeds in verband te staan met de priesterdienst in het heiligdom, de *cultus*. Het woord *godsdienst* daarentegen wordt in bredere zin gebruikt en omvat zo ongeveer het geheel van een geloofsovertuiging (Hand. 25:19, 26:5; Kol. 2:23; Jak. 1:26-27; er worden drie verschillende Gr. werkwoorden gebruikt in deze verzen). Jakobus spreekt hier over ‘godsdienst’, omdat het dienen van God voor hem metterdaad ook het dienen van de medegelovigen inhoudt (hier toegepast op het bezoeken van wezen en weduwen in hun verdrukking). Want wie zich verdiept in de volmaakte wet (Jak. 1:25), behoort ook een dader te zijn van het woord (vs. 22) en betrokken te zijn op de medegelovigen die Jakobus ‘erstelingen’ noemt (vs. 19). Precies daar gaat hij verder op door in het tweede hoofdstuk.

Een ontevreden Jakobus

Jakobus was niet erg gelukkig met het reilen en zeilen van de gelovigen. Hij spreekt nu tot allen die hun geloof in onze Heer der heerlijkheid, Jezus Christus, hebben (vs. 1). Het woordje ‘onze’

versterkt de betrokkenheid die er onder de gelovigen behoort te zijn. Hij ziet praktijken die niet horen bij een zuivere en onbevleete godsdienst, maar die meer van doen hebben met een waardeloze godsdienst. Wat in hoofdstuk 1 toegepast wordt op de tong (vs. 26) en door Jakobus verder behandeld wordt in hoofdstuk 3, geldt eveneens voor het gedrag waarover hij spreekt in hoofdstuk 2.

Er zijn twee zaken die Jakobus tegen de borst stuiten (zie kader). Als algemeen thema kunnen we boven dit hoofdstuk plaatsen: 'dienen met bewogenheid'. De twee punten gaat hij afzonderlijk aankaarten. De verzen 1-13 gaan over het ene punt, de verzen 14-26 gaan over het andere punt. Hij gebruikt daarbij steeds dezelfde opbouw:

- (1) stelling (resp. vs. 1 en vs. 14)
- (2) casus (resp. vs. 2-4 en vs. 15-16)
- (3) uitdieping (resp. vs. 5-9 en vs. 17-20)
- (4) argumentatie uit het O.T. (resp. vs. 10-12 en vs. 21-25)
- (5) slotpleidooi (resp. vs. 13 en vs. 26)

Dienen met bewogenheid

- Vs. 1-13 Wie dan?
 Probleem: Aanzien van de persoon
 Antwoord: Aanzien van de persoon is zonde
 Opdracht: Aanvaard allen zonder vooringenomenheid
- Vs. 14-26 Hoe dan?
 Probleem: Geen bewogenheid
 Antwoord: Geloof en werken
 Opdracht: Dien anderen zonder terughoudendheid

Aanzien van de persoon

Het eerste probleem dat Jakobus ziet, is dat er aanzien van de persoon onder de gelovigen bestaat. Daarmee bedoelt hij dat de ene gelovige waardevoller geacht wordt dan de andere. De rijke werd voornamelijk behandeld, terwijl de arme als minderwaardig werd beschouwd. Zoiets hoort niet onder de gelovigen. Er zijn wel verschillende standen in de maatschappij, maar dat behoort niet teruggevonden te worden onder de gelovigen. Zo zijn er wel verschillende bedieningen en gaven, maar er is geen verschil in waarde onder de gelovigen. De vraagstelling in vers 4 is in het Grieks van dien aard, dat daar een bevestigend antwoord op verwacht wordt. De gelovigen moesten schuld erkennen, en dat wordt door Jakobus nog eens bevestigd in vers 6: 'gij hebt de arme smadelijk behandeld'. Er was aanzien van de persoon. Is er bij ons aanzien van de persoon te vinden? De eredienst kan er piekfijn uitzien, terwijl de godsdienst waardeloos is. Deze casus speelt zich immers af in de synagoge, de samenkomst! Kijken wij anders naar de ene gelovige dan naar de andere? Dan is er iets mis met ons hart en worden we geleid door verkeerde overwegingen.

Liefdevol spreekt Jakobus de gelovigen aan als 'mijn geliefde broeders', maar evenzeer vermanend richt hij zich tot hen met de oproep: 'hoort!' (vs. 5). Alle gelovigen zijn erfgenamen van het Koninkrijk, net zoals hij al gesteld had dat allen 'eerstelingen' zijn (1:18), en dat allen die het geloof in Jezus Christus hebben broeders (en zusters) zijn (vs. 1). Scherp onderstreept Jakobus dit nog eens door erop te wijzen dat de goede naam over de gelovigen uitgeroepen is (vs. 7). De betekenis is dat wanneer iemands naam over een ander wordt uitgeroepen, die ander dan het bezit is van degene wiens naam over hem werd uitgeroepen (vgl. Am. 9:12; Hand. 15:17). De gelovigen zijn het bezit van de Heer Jezus, wees dus maar erg voorzichtig hoe je met hen omgaat. Blijkens de context mogen we dit wellicht zo begrijpen,

dat het slecht behandelen van (mede)gelovigen zoveel is als het lasteren van de naam die over de gelovigen is uitgeroepen. Ter verduidelijking kunnen we hier denken aan een achternaam. Mijn kinderen dragen mijn achternaam en wie aan hen komt, raakt mij net zo goed.

Het betrokken zijn op medegelovigen is niets nieuws, het bestond reeds in de wet van Mozes. Jakobus noemt dit de koninklijke wet en hij citeert dan uit Leviticus 19:18 de woorden: 'Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf' (Matt. 19:19, 22:39; Marc. 12:31; Luc. 10:27; Rom. 13:9; Gal. 5:14). De Heer Jezus zelf citeerde dit gebod en stelde het op één lijn met het gebod: 'U zult de Heer, uw God, liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand'. Met de omschrijving 'de koninklijke wet' grijpt Jakobus terug naar vers 1, waar hij Jezus Christus de 'Heer der heerlijkheid' noemt. En zo staat er ook in Leviticus 19:18 de toevoeging: 'Ik ben de Here'. Ook blikt hij terug op vers 5, waar hij de gelovigen 'erfgenamen van het Koninkrijk' genoemd heeft. Daarmee toont hij aan dat een dergelijk handelen verkeerd is en zondig. Wie met aanzien van de persoon handelt, heeft zijn naaste niet lief als zichzelf en voldoet niet aan de koninklijke wet, zoals die door de Koning (vgl. Jak. 5:4: de Here Sebaot, d.i. Jahweh der legerscharen) in zijn Koninkrijk uitgevaardigd is.

Met een verdere uiteenzetting over de Mozaïsche wet onderstreept hij het zondige karakter van het aanzien van de persoon. Dat doet Jakobus niet om de gelovige onder de Mozaïsche wet te stellen, maar om de ernst ervan aan te geven. Het zijn niet de minste geboden die Jakobus aanvoert: echtbreuk en moord. Twee zonden die ontzettend schadelijk zijn voor de ander (vgl. vs. 6a), en waarop in Israël de doodstraf stond. En zo schadelijk is ook het aanzien van de persoon. Bovendien leven wij niet meer onder de oude wet, maar onder de hogere wet: die van de vrijheid, die we in Christus gekregen hebben. Wil iemand nog neerkijken op

een broeder of zuster? Onze praktijk moet anders zijn: barmhartig voor allen (vgl. Zach. 7:9). De barmhartigheid die we op aarde aan de dag gelegd hebben, zullen we weer tegenkomen in het oordeel. Ze is van eeuwigheidswaarde (vgl. Matt 5:7), zo besluit Jakobus zijn betoog.

Terughoudendheid

Nadat Jakobus het gehad heeft over degenen naar wie wij moeten omzien, namelijk *allen*, gaat hij nu spreken over hoe wij dat behoren te doen. Na het aankaarten van de innerlijke houding gaat hij het nu hebben over de zichtbare praktijk. Met een indringende vraag poneert hij zijn stelling. Staat ons geloof los van de werken? Of sterker nog: Is er wel echt geloof, als er geen werken zijn? Die werken moeten we binnen de context van hoofdstuk 2 verstaan als de dingen die wij voor anderen doen, en de bewogenheid die wij voor medegelovigen hebben. Jakobus zegt hier niet dat iemand gered kan worden op grond van werken. Hij geeft aan dat iemand kan *beweren* te geloven, terwijl dat helemaal niet zo is, en dat dit kenbaar wordt door het ontbreken van de werken die het logisch gevolg en het bewijs ervan horen te zijn (vgl. Ef. 2:8-10); en dat in het bijzonder door de houding tegenover medegelovigen. Echt geloof wil zich immers uiten in werken, en precies daarom vormen die werken het bewijs van echt geloof.

Met een nieuwe casus, die zich opnieuw afspeelt onder de broeders en zusters, spreekt hij de harten en de gewetens van zijn lezers (ook ons nu) aan. Hoe reageer jij wanneer een broeder of zuster gebrek heeft? Wens je hem dan het beste toe: ‘Ga heen in vrede’? Geef je goede raad: ‘Houd u warm en eet goed’? Misschien citeer je ook wel een bijbelvers, in de trant van: God zal wel voorzien (vgl. Matt. 6:25). Maar zelf doe je niets. Wat is dan de waarde van het goede toewensen, goede raad geven of

het hanteren van de Bijbel? Dit is het antwoord van Jakobus: geen babbelen maar handelen, geen woorden maar daden (vgl. 1 Joh. 3:16-18)! Van gelovigen mag verwacht worden dat ze liefde en bewogenheid hebben voor medegelovigen. En dat ze daaraan ook handen en voeten zullen geven, zonder terughoudendheid. Want echt geloof uit zich in werken, en niet slechts in een belijdenis van de lippen (vs. 18). Geloof zonder werken is geloof zonder waarde!

Om de relatie tussen het geloof en de werken te onderstrepen verwijst Jakobus opnieuw naar het Oude Testament. Twee personen worden geciteerd als bevestiging van het feit dat het geloof zich uit in werken: Abraham en Rachab. Abraham geloofde God en hij was bereid om zijn zoon te offeren. Rachab geloofde in God en zij koos de kant van Israël. Ondertussen onderstreept Jakobus zijn betoog van vs. 1-13 nog eens door twee totaal tegenovergestelde personen te noemen: de aartsvader, en een hoer. Krachtig sluit Jakobus ook dit betoog af. Zo zeker als een lichaam zonder geest *dood* is, zo is ook het geloof dood als het geen werken heeft. Geloof en werken horen samen, zoals dat met lichaam en geest ook het geval is.

Tot slot

Het mag duidelijk zijn dat het voor God erg belangrijk is hoe gelovigen met elkaar omgaan. Schriftonderwijs is echter zinloos als het niet doordringt tot ons hart en geen uitwerking vindt in ons handelen. Laten we de les uit dit hoofdstuk van de brief van Jakobus tot ons nemen en er iets mee *doen*.

Jakobus 3

Spreken met zorg

In het tweede hoofdstuk van zijn brief heeft Jakobus het gehad over de verbondenheid die er hoort te zijn onder de gelovigen en de bewogenheid die daarmee gepaard moet gaan. Het derde hoofdstuk gaat hierop door, maar nu speciaal met betrekking tot de tong. Er was wangedrag met betrekking tot de naaste. Er was immers het aanzien van de persoon (2:1-13), en ook een gebrek aan bewogenheid (2:14-26). Zo was er ook wangedrag jegens de naaste door middel van de tong, wat in hoofdstuk 4 verduidelijkt zal worden. Blijkens de gegevens in deze brief (Jak. 3:1, 9, 14, 16; 4:1-2, 11), moeten we aan een situatie denken zoals die beschreven staat in 2 Korintiërs 12:20 en Galaten 5:15. Het is een situatie vol woordenstrijd, discussies, hoogdravende woorden en zelfs met vijandige uitingen.

Het gaat nu niet meer over de vraag hoe we de naaste behandelen met onze daden, maar over hoe we de naaste behandelen met onze woorden. Zorgvuldig heeft Jakobus reeds in het eerste hoofdstuk ware godsdienst verbonden met het in toom houden van de tong (1:26). We spreken immers niet alleen met elkaar, maar ook al te vaak over elkaar. Wat zeggen wij met onze woorden

en wat is de achtergrond daarvan in de gedachtewereld van ons hart? Wat er in ons hart is, zal zich immers vroeg of laat uiten in onze woorden. Hoe wij over anderen denken zal kenbaar worden door onze woorden. Jakobus koppelt de tong aan het hart (Jak. 1:26), en dat is ook de hoofdindeling in dit derde hoofdstuk: vers 1-10 gaat over de tong, terwijl vers 11-18 over het hart gaat.

Oordeel eerst jezelf

Jakobus begint dit hoofdstuk met een ernstige oproep: ‘Laten niet velen leraars worden’ (vs. 1). Het gaat hier blijkens het verband vooral om het moraliserend karakter van leren, waarbij we anderen voorhouden hoe het wel of niet moet. Daar zijn we vaak erg goed in, we kunnen haarfijn preken tegen anderen en blootleggen wat ze fout doen. Maar zullen we niet allereerst in eigen boezem kijken? ‘U dan die een ander leert, leert u zichzelf niet?’ (Rom. 2:21-23). Zullen we niet voordat we anderen leren, onszelf onderzoeken in het licht van God? Het gaat hier beslist ook om moreel onderwijs, zoals dat in de gemeente kan gepredikt worden. Want in de tijd van Jakobus bevonden nog vele gelovigen

Indeling:

De tong, de zichtbare stromen (vs. 1-10)

- vs. 1-2: oordeel eerst jezelf
- vs. 3-6: de kracht van woorden
- vs. 7-8: de ontembare tong
- vs. 9-10: twee stromen

Het hart, de onzichtbare bron (vs. 11-18)

- Vs. 11-12: illustratieve inleiding
- Vs. 13-16: slecht water in de bron
- Vs. 17-18: goed water in de bron

zich in de synagoge, waar zij vrij konden spreken. Laten we maar voorzichtig zijn met de maatstaven die we aan onze broeders en zusters voorhouden.

Zoals Jakobus in hoofdstuk 2 betoogde dat onze houding tegenover anderen terugkomt in het oordeel (vs. 13), zo betoogt hij nu dat we daar ook onze woorden weer zullen tegenkomen. Dit is in overeenstemming met het onderwijs van de Heer Jezus zelf (Matt. 12:36-37). We hebben de neiging om streng te zijn voor anderen en tegelijkertijd mild voor onszelf, om hogere eisen te stellen aan anderen dan aan onszelf. 'Maar zelden wegen we onze naaste op dezelfde weegschaal als waarop we onszelf wegen' (Thomas à Kempis). Echter 'met het oordeel waarmee u oordeelt, zult u worden geoordeeld, en met de maat waarmee u meet, zal u worden gemeten' (Matt. 7:2). De woorden die we anderen voorhouden, worden allereerst onszelf aangerekend. Er verandert niets aan de bijbelse waarheden, maar die moeten we allereerst op *onzelf* toepassen. Daarnaast moeten we voorzichtig zijn om anderen de les te lezen en hen bovendien altijd genadig en begripvol tegemoet treden. 'Want wij struikelen allen dikwijls' (vs. 2), voegt Jakobus er redengevend aan toe. In oprechte nederigheid en zelfkennis sluit hij ook zichzelf hierbij in. Zouden wij dat ook niet doen? Wie durft te beweren dat hij zijn tong altijd in toom heeft? De tong is, volgens Jakobus, het moeilijkste lid van ons lichaam om volledig in onderwerping aan God te brengen.

De kracht van woorden

De tong is een klein lichaamsdeel en desondanks heeft het toch een grote plaats. Jakobus geeft daarvan twee illustraties (vs. 3-5). Een paard wordt bedwongen door een toom in zijn bek, een schip wordt bestuurd met een klein roer. Hiermee wil Jakobus aangeven dat wanneer we onze tong kunnen beheersen, we daarmee

aantonen dat we ons gehele lichaam in bedwang hebben. Maar juist omdat de tong een grote uitwerking kan hebben, is hij zo gevaarlijk. Dat toont een volgende illustratie aan: een klein vuur kan een heel bos in vlammen doen opgaan. Verderop in zijn brief zal Jakobus het hebben over roddel en over de veroordeling die daaraan ten grondslag ligt (Jak. 4:11-12). Welk een vuur kan er door woordenstrijd en geroddel niet ontstaan! De gedachte aan vuur vasthoudend, verbindt Jakobus de tong met de wereld van de ongerechtigheid en met de hel zelf (Jak. 3:6). Het kwaad dat de tong voortbrengt, wordt door Jakobus verbonden met heel het bestel van de boze. De mens is in staat gebleken om heel de natuur te temmen, maar wie kan zijn eigen tong temmen (vs. 7-8)? Laten wij maar allereerst erkennen dat de tong een onberekenbaar kwaad is, vol dodelijk venijn. Dat zou ons al tot terughoudendheid moeten manen en ons voorzichtig moeten maken.

Twee stromen

Maar is het dan alleen maar kwaad dat de tong kan voortbrengen? Nee, want de tong kan immers zowel zegenen als vervloeken (vs. 9-10). In de praktijk blijken wij beide te doen. Jakobus richt hier onze gedachten op God maar evenzeer op de naaste, op de mensen die naar Gods gelijkenis zijn gemaakt. Want rekenen met God is metterdaad ook rekenen met de naaste, in het bijzonder met onze geloofsgenoten.

Van de zichtbare stromen stoot Jakobus nu door naar de verborgen bronnen. Want de stromen die langs de tong opwellen, zijn afhankelijk van de bron die ze voortbrengt. Een bron kan geen twee verschillende soorten stromen voortbrengen, en een plant geen twee verschillende soorten vruchten (vs. 11-12). En zo zou het ook bij de gelovige moeten zijn.

De bron

Na het over de zichtbare stromen gehad te hebben, gaat Jakobus nu dieper in op de bron waaruit die stromen voortkomen. De oorsprong van ons handelen en spreken ligt in ons hart. De woorden die we spreken verraden de gerichtheid van ons hart. Onze woorden geven immers het gedachtegoed van ons hart weer: 'Maar wat de mond uitgaat, komt voort uit het hart, en dat verontreinigt de mens' (Matt. 15:17-20, vgl. Marc. 7:20-23). Want dat wat uiting vindt in ons handelen en spreken, heeft allereerst wortel kunnen schieten in ons hart. Daar is het ontstaan en daar is het gegroeid, daar wordt de zonde gebaard (Jak. 1:15; vgl. Ps. 141:4a). 'Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u boos bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond. De goede mens brengt uit zijn goede schat goede dingen voort, en de boze mens brengt uit zijn boze schat boze dingen voort' (Matt. 12:34-35; vgl. Spr. 16:27).

Om onze tong goed te kunnen gebruiken, hebben we wijsheid en verstand nodig. Alleen van God kunnen we dit leren, het moet 'van boven' komen. *Wijsheid* heeft van doen met hoe wij leven, met wat wij doen, met wat wij zeggen (vgl. Spr. 2). Jakobus spoort ons in het eerste hoofdstuk van zijn brief aan te bidden om wijsheid, wanneer wij met verzoeken geconfronteerd worden (Jak. 1:2-5). Want slechts met de wijsheid van boven kunnen wij daarin standhouden. En zo is het ook met de uitingen van de tong. Pas wanneer de wijsheid van boven in ons hart geplant is en daar zijn werk heeft kunnen doen, kan de tong goed gebruikt worden. Die wijsheid van boven is rein, vreedzaam, vriendelijk, gezeglijk, vol van ontferming en goede vruchten, onpartijdig en ongeveinsd.

De vraag die op ons afkomt is deze: Wat bestuurt ons hart en daarmee ook onze tong? Is het de wijsheid die aards is, of de wijsheid die hemels is? Helaas moet ik (of mag ik 'wij' schrijven?)

maar al te vaak erkennen dat er niet één, maar twee bronnen zijn in mijn (in ons) hart. De verdeeldheid van het hart is een kerngedachte die steeds weer terugkeert in de brief van Jakobus (1:6, 8, 2:4, 3:9-12, 4:4,8, 5:19), en jammer genoeg ook vaak in de praktijk van de gelovige.

Tot slot

Zullen wij nu niet bidden zoals David: 'Mogen de woorden van mijn mond en de overleggingen van mijn hart U welgevallig zijn, o Here, mijn rots en mijn verlosser' (Ps. 19:15). En: 'Here, stel een wacht voor mijn mond, waak over de deuren van mijn lippen' (Ps. 141:3); 'ik wil mijn mond met een muilband bedwingen' (Ps. 39:2). Laat Jakobus 1:19 een vuistregel worden voor ons: 'Laat ieder mens snel zijn om te horen, traag om te spreken'. 'Bewaar uw tong voor het kwade' (Ps. 34:14), en spreek met zorg.

Jakobus 4

Onderwerpen met berouw

Het slotbetoog van het derde hoofdstuk van de brief vormt meteen ook de inleiding op het vierde hoofdstuk. De kenmerken van het hart die Jakobus daar aanhaalde, nl. jaloezies en twistzucht (Jak. 3:14, 16), zijn niet zomaar uit de lucht gegrepen maar zorgvuldig gekozen. Er valt immers nog wel meer boosheid op te noemen die er in het hart kan zijn. Ook de vermelding van 'zachtmoedigheid' (Jak. 3:13) is welbewust gekozen. In conflictsituaties – dat is de achtergrond van hoofdstuk 3 en 4 – is zachtmoedigheid een gouden eigenschap. Zo lezen we van Mozes in een bedreigende conflictsituatie, dat hij een zeer zachtmoedig man was (Num. 12:3). Mocht dit toch ook een basiseigenschap zijn van elke gelovige! De beschrijving die Jakobus geeft van de wijsheid die van boven is (Jak. 3:17), kunnen we ook het best plaatsen tegen de achtergrond van een woordenstrijd. Daarover valt nog heel wat meer te zeggen dan we hier vinden. Van de vrede waarmee Jakobus in hoofdstuk 3 eindigt (vs. 18), valt in hoofdstuk 4 niets te merken.

Oorlog met woorden

Meningsverschillen, die uitlopen op felle discussies, zorgen voor wanorde en kwade praktijken (Jak. 3:16). Dat is duidelijk aan de orde in het vierde hoofdstuk van deze brief. Er is sprake van oorlogen en twisten, van moorden, vechten, jaloersheid en van kwaad spreken van elkaar (Jak. 4:1-2, 11). Er is een voortdurende staat van oorlog onder de gelovigen, waarbij regelmatig ‘veldslagen’ worden gevoerd. Dit alles gebeurt met woorden! Jakobus gebruikt in de eerste twee verzen heel wat militaire termen om de woordenstrijd die zich afspeelde te benoemen. Dit doet ons denken aan de manier waarop Paulus de situatie in Korinte weergeeft: ‘(...) dat er twist, jaloersheid, toorn, partijzucht, kwaadsprekerijen, verwaandheden, verwarringen zijn’ (2 Kor. 12:20). Of zoals hij schrijft aan de Galaten: ‘Als u echter elkaar bijt en opeet, kijkt dan uit dat u niet door elkaar verslonden wordt’ (Gal. 5:15).

Hartstochten (vs. 1-10)

Jakobus vindt er geen doekjes om. De oorzaak van woordenstrijd ligt nergens anders dan in het hart van de mensen die hem voeren (Jak. 4:1). Het zijn onze eigen begeerten, vaak jaloersheid en hoogmoed, die ons motiveren in het kwaad dat we doen. En we hebben niet door dat we op een wereldse, ongeestelijke, ja, zelfs demonische manier bezig zijn (Jak. 3:15). Zijn jaloersheid en hoogmoed niet de oorzaak van Satans val? Is zelfverheerlijking niet de beweegreden van de demonische machten?

Straks zal Jakobus het nog hebben over hoogmoed, maar eerst gaat het over de verborgen hartstochten. Het ‘vanwaar’ of ‘waaruit’ (Gr. ‘pothen’), dat er in het Grieks tweemaal staat in vers 1, vraagt naar de bron, de oorzaak. Er is iets totaal mis met het hart! Het

wordt geregeerd door de eigen hartstochten (Gr. 'hedone', d.i. genot). Het is de aard van het vlees, de oude natuur (vgl. Tit. 3:3), die wereldsgezind is en ook werkzaam blijft. Het hart is zo arglistig, dat zelfs het gebed ten dienste kan staan van de eigen begeerten (vs. 3). Dit bidden is niet alleen maar verkeerd (in de zin van fout), maar ronduit slecht, kwaad – zoals het Gr. 'kakos' aangeeft –, want de motivatie is totaal verwerpelijk.

Jakobus zal zijn lezers aanspreken als 'overspeligen' (vs. 4), 'zondaars' en 'wankelmoedigen' (vs. 8). Het is al te gemakkelijk om hier nu aan ongelovigen te denken, of aan zgn. naambelijders. Want is er een reden waarom we deze verzen niet zouden lezen in de context van de woorden 'mijn broeders' (Jak. 3:1, 10), en 'onder u' (vs. 13)? Jakobus spreekt immers opnieuw over 'onder u' (Jak. 4:1), en over 'broeders' (vs. 11). Nog gemakkelijker is het wanneer we hier enkel zouden denken aan hoe het onder 'de twaalf stammen' toen eraan toe ging. Natuurlijk is er een historische context, maar de Bijbel spreekt ook vandaag. De aard van de mens is in al die eeuwen niets veranderd.

Overspel

Met de idee van 'overspel' stoot Jakobus door naar de kern van de zaak (vs. 4). De gelovigen hebben vriendschap gesloten met de wereld. Ze leven met één been in het Koninkrijk van God, maar ook met één been in de wereld. Of eigenlijk: de begeerten en het gedrag van de wereld (wereldsgezindheid), zijn binnengebracht in het rijk van God, ingevoerd onder de gelovigen. Dat kan niet, want vriendschap met de wereld betekent metterdaad vijandschap tegen God. De twee koninkrijken staan lijnrecht tegenover elkaar. Of om het met de woorden van Harold Lindsell te zeggen: 'Het is juist dat de gemeente zich in de wereld bevindt; het is fout als de wereld zich in de gemeente bevindt. Een boot in het water is

prima, daar zijn boten voor. Water in de boot echter maakt dat deze zinkt.'

Is dat wel zo simpel, zou iemand kunnen vragen. Jakobus geeft een tweevoudig antwoord. Hij doet dat in zijn typische vraagvorm, om het geweten des te meer te raken. 'Of meent u dat de Schrift tevergeefs spreekt?' (vs. 5a). Lees maar eens goed in je Bijbel (Jakobus doelt op het Oude Testament); dan zul je zien dat het altijd al zo geweest is. 'Begeert de Geest die in ons woont, met afgunst?' (vs. 5b). Daarmee zegt Jakobus dat de jaloersheid, die kennelijk uitdrukkelijk aanwezig was, met de Geest niets van doen heeft. De jaloersheid – en daarmee al dat strijden – komt voort uit een andere bron, uit de eigen begeerten die maar niet bevredigd raken. Zo iemand wordt niet geleid door de Geest. 'Heeft Hij het voor het zeggen in uw hart? Misschien woont Hij daar, maar heeft Hij er ook de leiding?' (Vance Havner).

De genade van God komt echter tegemoet aan alles wat de gelovige nodig heeft (vs. 6). Die genade geeft God aan de *nederige*. De *hoogmoedige* daarentegen wordt door God weerstaan. Het werkwoord dat Jakobus hier gebruikt, is een militaire term die zoveel betekent als 'strijden tegen'.

De weg tot herstel

In de verzen 7-10 volgen dan allerlei instructies of opdrachten, zoals blijkt uit de steeds opnieuw gebruikte Gr. werkwoordsvorm. Het is er allemaal op gericht ons in de goede houding te brengen tegenover God, en daarmee ook tegenover elkaar. Want de toestand zoals die tot dusver aanwezig was, typeerde hen als 'zondaars' en 'wankelmoedigen'. Het woord 'wankelmoedigen', of 'u die innerlijk verdeeld bent' (Gr. di-psychoi), betekent lett.

‘personen met een dubbele ziel’. Het geeft het kernprobleem weer, het hunkeren naar dat wat in de wereld is (vgl. 1 Joh. 2:15-16¹).

Er dient een stellig onderwerpen te zijn aan God en evenzeer een weerstaan van de duivel. ‘Nadert tot God’, zo roept Jakobus zijn lezers toe, opdat zij zich bekeren van hun weg (vgl. Zach. 1:3; Mal. 3:7). Met twee werkwoorden, ‘reinigen’ en ‘zuiveren’, verwijst Jakobus naar de rituele eredienst uit het Oude Testament. Daarmee onderstreept hij de ernst van de situatie. Na verontreiniging dient er reiniging plaats te vinden. Jakobus wijst zijn lezers zowel op de uiterlijke praktijk (handen), als op de innerlijke gesteldheid (harten). Een besef van onze zondige toestand gaat gepaard met een diep gevoel van verdriet. Wanneer er besef is van eigen falen, volgt daarop oprechte zelfvernedering en verootmoediging. Deze instructies van Jakobus zinspelen op diverse aspecten zoals die ook gevonden worden in het Oude Testament, wanneer het volk ernstig had gezondigd en tot inkeer was gekomen. Wanneer er inkeer is, dan is er ook herstel! Daarbij horen dan ook drie beloften. De duivel zal van u vluchten (vs. 7), God zal tot u naderen (vs. 8), en Hij zal u bovendien verhogen (vs. 10).

Kwaadsprekerij (vs. 11-12)

Samen met de openlijke strijd was er ook nog een strijd gaande die veel sluwer gestreden werd. Deze strijd werd niet gestreden in het open veld, maar in de donkere steegjes. Het is een strijd die gevoerd werd door roddel, door achter iemands rug om kwaad van hem te spreken. Zo wordt iemands persoon aangevallen. Wat een schade kan dat toch berokkenen! En hoe gemakkelijk wordt kwaadsprekerij aangenomen. Het kwaad spreken over iemand

1 Zie <http://www.oudesporen.nl/Download/OS1284.pdf>

heeft een diepere achtergrond, nl. het bij voorbaat veroordelen van iemand.

Het is in strijd met Gods gedachten dat gelovigen zo met elkaar omgaan. Men oordeelt dan ook de wet. We moeten hier niet aan één specifieke wet denken, maar aan Gods gedachten zoals die in zijn Woord zijn vastgelegd. Wellicht zinspeelt Jakobus hier op de koninklijke wet, zoals hij die eerder aanhaalde in Jakobus 2:8. Wie zijn broeder (of zuster) veroordeelt, is het kennelijk niet eens met Gods gedachten en maakt zichzelf tot rechter, en die plaats komt alleen God toe!

Hoogmoed (vs. 13-17)

Het oordelen van de medegelovige bewijst de reeds genoemde hoogmoed (vs. 6), die mede aan de basis ligt van de woordenstrijd. Wie oordeelt, vindt zichzelf beter. De hoogmoed wordt door Jakobus nu geïllustreerd met de praktijk van een handelaar. Dat was natuurlijk ook een reële situatie, maar Jakobus haalt die juist nu aan om de ernst van de hoogmoed aan te tonen. Deze zakenman was vol van zichzelf en alleen bezig met zijn eigen gedachten. Hij rekende daarin niet met God en was enkel bedacht op zijn eigen voordeel. Zo'n denken en roemen is verkeerd, d.i. uit den boze (vs. 16).

In vs. 12 stelde Jakobus de vraag: 'Maar wie bent u (...)?' Nu zegt hij dat de mens niet meer is dan een damp die spoedig weer verdwijnt (vs. 14, vgl. Jak. 1:10). Zou de mens er dan niet beter aan doen om ernstig met God te rekenen (vs. 15)? Een nederige kijk op onszelf en bewust rekening houden met God en zijn gedachten heeft een cruciale invloed op onze omgang met medegelovigen. Dan zijn we lang niet meer zo vol van onszelf. Wanneer we als zakenlieden omgaan met elkaar, dan is woordenstrijd onvermijdelijk. Maar...

...het kan ook anders

De situatie hoeft niet zo te zijn zoals die geschetst wordt in dit hoofdstuk, en gelukkig is dit ook meestal niet het geval. Laten we ons nederig onderwerpen aan de gedachten van God met betrekking tot het omgaan met elkaar als gelovigen, en berouw hebben over de keren dat het niet zo was. 'Als iemand dan weet goed te doen en het niet doet, is het hem tot zonde' (vs. 17).

Gelukkig eindigt de brief van Jakobus hier niet. Er volgt nog een vijfde hoofdstuk, dat als een contrast met hoofdstuk 4 mag worden beschouwd. Zo slecht als de situatie is onder de gelovigen in hoofdstuk 4, zo goed mag uiteindelijk de situatie onder de gelovigen zijn in hoofdstuk 5.

Jakobus 5

Delen met betrokkenheid

Hoewel de brief van Jakobus gewoonlijk beschouwd wordt als – wat het leerstellige aspect betreft – een eenvoudig uit te leggen brief, is dat voor het vijfde hoofdstuk zeker niet het geval. Gaan de eerste zes verzen nu over gelovigen of ongelovigen? Hoe zit het met gebedsgenezing en ziekenzalving? Hoe zit het met het redden van de ziel van de dood, en spreken Jakobus en Paulus elkaar hier tegen? Het is echter niet mijn bedoeling dergelijke leerstellige vragen te behandelen, daarvoor zijn er bijbelcommentaren. Veeleer willen we het hoofdstuk bekijken in de lijn van de brief en ons afvragen hoe het toch allemaal anders kan.

Delen van het eigendom (vs. 1-6)

Evenals Jakobus aan het einde van hoofdstuk 4 de hoogmoed van de rijken aanklaagde, klaagt hij nu hun egoïsme aan (let op het herhaalde ‘komaan dan’ in Jak. 4:13 en 5:1). Het was een actuele situatie. De boodschap komt echter niet alleen tot de rijken, maar tot elke gelovige. ‘Door een duidelijk geval te nemen, zoals de rijken, onderwijst Jakobus ons allemaal met betrekking

tot de middelen die God ons heeft toevertrouwd, hoe gering ook' (J.A. Motyer).

De kern van de aanklacht verwoordt Jakobus met de zin: 'U hebt schatten verzameld in de laatste dagen' (Jak. 5:3). Jakobus heeft het over rijkdom, kleren, goud en zilver; maar die rijkdom is verrot, de kleren zijn door de mot aangevreten en het goud en zilver is verroest (vs. 2). Goud en zilver kunnen niet roesten. Jakobus wil echter aangeven dat alle rijkdom eens nutteloos zal zijn, omdat de macht die ermee gepaard gaat (vgl. Jak. 2:6) teniet zal worden gedaan. De rijkdom wordt verzameld en opgepot (met de idee van renteloos laten liggen), maar geenszins gedeeld. Jakobus klaagt hier niet het rijk zijn op zichzelf aan, maar wel hoe ermee omgegaan wordt. Men houdt het egoïstisch voor zichzelf en beschouwt het als een blijvend bezit, terwijl het als een *rentmeesterschap* moet worden beschouwd. Van het delen van bezittingen, wat zo kenmerkend was voor de prille gemeente (Hand. 4:32-35), valt hier niets te merken. Hoe staat het vandaag met u en met mij? Doen wij aan zinloos oppotten van onze rijkdom? Het is uiterst gevaarlijk voor de gelovige om voor de rijkdom te gaan leven. Zouden we onze rijkdom niet beter kunnen gebruiken ten dienste van Gods Koninkrijk en van onze medegelovigen? Mag God ook onze portemonnee hebben? Het is naar Gods gedachten dat wij ons eigendom delen met broeders en zusters die het nodig hebben. En dan klinkt de laatste zin van hoofdstuk 4 nog na in onze oren: 'Wie dan weet goed te doen en het niet doet, voor die is het zonde' (vs. 17).

De laatste dagen

Maar de aanklacht van Jakobus heeft nog een tweede aspect, namelijk in verband met de laatste dagen. Opnieuw brengt Jakobus het oordeel onder de aandacht dat over ons leven geveld

zal worden (vs. 4-5, vgl. Jak. 2:13 en 3:1). Met betrekking tot de rijken wordt met name het onrecht genoemd dat samenging met het verkrijgen van de rijkdom. De naam 'Here Sebaot' betekent: 'Jahweh der legerscharen'. Hij gaat aan dat onrecht niet voorbij en Hij vergeet het niet. Een slachtdag was een dag van overmatig vlees eten, omdat het vlees van de geslachte dieren niet verwerkt kon worden. Jakobus klaagt dat men leeft voor het hier en nu, en dat allemaal in weelde voor zichzelf. Er wordt geleefd als vetgemeste schapen, maar is hun einde niet de slachting? De uitdrukking 'slachtdag' spreekt dan ook van oordeel (vgl. Jer. 12:3). Er komt een dag dat God alles zal oordelen, ook onze praktijk.

Eigenbelang en egoïsme passen niet in Gods gedachten. Uiteindelijk kan het zelfs tot moord leiden, zo was het met dé Rechtvaardige gegaan (vs. 6). Het is echter nog niet de dag van het oordeel, 'hij (of: Hij) weerstaat (nog) niet', maar Hij komt spoedig!

Delen in verwachting (vs. 7-12)

Het klonk al door in de eerste zes verzen, maar nu nog des te sterker: de komst van de Heer is nabij! Terugkijkend op de vorige zes verzen, begrijpen we alvast dat we ons dan niet druk moeten maken om al het aardse goed en het zeker niet moeten oppotten ten koste van onze naaste. We moeten daarentegen leven in de verwachting van de komst van de Heer, en dat met geduld en volharding.

Viermaal heeft Jakobus het in deze verzen over geduld. We moeten geduld oefenen in de wetenschap dat de Heer spoedig komt, dán zal Hij alles rechtzetten. Ook Hij wacht (oefent geduld), zoals een landman wacht op zowel de vroege als de late regen. Dat moeten ook wij doen. Wat een bemoediging was dit voor de twaalf stammen in de verstrooiing! Dat moeten wij niet al

zuchtend tégen elkaar doen, maar volhardend mét elkaar. Daarbij hoort niet de sfeer van Jakobus 4, maar de sfeer van Jakobus 5, zoals die nu volgt. Met een waarschuwend blik op het oordeel van God worden we terechtgewezen (vs. 9, denk aan de situatie in hoofdstuk 4). Merk op hoe de toon van Jakobus hier helemaal veranderd is. Van een keihard vermanen en beschuldigen naar een liefdevol en aansporend oproepen.

Jakobus citeert twee voorbeelden: ten eerste de profeten en ten tweede Job (vs. 10-11). Van de profeten kunnen wij volharding leren. Van Job mogen we leren dat de Heer vol ontferming en genegenheid is. Zullen we dan niet sámen vol verwachting, geduldig en volhardend uitzien naar de komst van de Heer? Eindelijk brengt Jakobus de gelovigen schouder aan schouder. Met dat vertrouwen op en in elkaar is er geen enkele behoefte aan zweren of het brengen van een eed (vs. 12). De gelovigen zijn dan betrouwbaar voor elkaar, we staan immers aan dezelfde kant.

Een persoonlijke noot

Ik was eens onderweg met de auto om een mailing rond te brengen in een stad – ik blijf opzettelijk vaag. In een straal van ongeveer 1 km. vond ik maar liefst 7 gemeenten of kerken (wat u maar verkiest). Wat hebben we er toch een puinhoop van gemaakt. Ik was werkelijk bedroefd. We wantrouwen elkaar en we zijn zo verdeeld; in plaats van schouder aan schouder te bouwen aan Gods Koninkrijk. Ik moest denken aan de hemel. Straks zitten we samen aan het grote feestmaal, in het Vaderhuis. Zullen we dan eindelijk pas éénsgezind zijn?

Delen in gebed (vs. 13-20)

De toon die Jakobus vervolgens aanslaat is nog heel wat intiemer, misschien wel het meest intiem in heel de brief. Er worden drie situaties geschetst. De eerste is er een van lijden (let op het 'onder u'). De tweede is er een van blijdschap. De derde is er een van ziekte of zwakte. In alle drie de gevallen hoort de spontane, natuurlijke, vanzelfsprekende reactie er een te zijn van gebed, van het zich richten tot God (vgl. Jak. 1:5).

In het bijzonder in de derde situatie gaat het om het zich sámen richten tot God. Ik meng mij nu bewust niet in de discussie over gebedsgenezing en ziekenzalving. Waar het mij om gaat, is de intimiteit en het vertrouwen onder de gelovigen dat noodzakelijk is. Want heel deze situatie kan alleen maar plaatsvinden in een context van liefde! Het bidden over iemand (vs. 14), het belijden van de eigen zonden aan elkaar (vs. 16) en het bidden voor elkaar (vs. 16), vereisen een rotsvast vertrouwen in elkaar en op God, een veilige omgeving en een bewogen hart. Dit is totaal tegenovergesteld aan de toestand die geschetst werd in Jakobus 4:1-2! Hier komen gelovigen op de blote knieën, in alle openheid, sámen voor Gods aangezicht. Dán mogen wij rekenen op het gebed (in contrast met Jak. 4:3), wat Jakobus ook illustreert met het gebed van Elia.

Eigenlijk volgt er nog een vierde situatie, nl. die waarbij een gelovige is afgedwaald (vs. 19-20). In de derde situatie ging het om een gelovige die verzwakt is, nu gaat het over een gelovige die afgedwaald is (let opnieuw op het 'onder u'). Wat doen wij dan? Laten we die persoon dan maar in zijn of haar ongeluk lopen, alsof het ons niets kan schelen? Of gaan we naar hem/haar toe om hem/haar terug te brengen? Daarvoor is liefde en bewogenheid nodig.

Tot slot

Jakobus heeft ons door een hoofdstukken lang dal geleid om ons te brengen op deze bergtop. Zijn brief eindigt niet in droefheid, in mineur, maar in een blij majeur. Alleen, de vraag is of wij de lessen van deze brief ter harte nemen, of ons geweten geraakt is en ons hart bewogen is. Want het kan immers anders!